Бары дойдулар пролетарийдара, холбоһуҥ!

САҺА ОЛОХ

Хаһыат 1931 сыл алтыныы ыйтан тахсар

ССКП ЧУРАПЧЫТААҺЫ РАЙКОМУН УОННА НАРОДНАЙ ДЕПУТАТТАР ОРОЙУОННААҺЫ СОВЕТТАРЫН ОРГАНА

№ 85 (5597) | 1981 сыл, От ыйын 18 күнэ СУБУОТА | Сыаната 2 харчы

СҮӨҺҮ АҺЫЛЫГЫН БЭЛЭМНЭЭҺИН— БҮТТҮҮММҮТ ДЬЫАЛАТА

Тыа хаһаайыстыбатын үлэһиттэригэр, республика бары үлэһиттэригэр

ССКП обкомун уонна Саха АССР Министрдэрин Советын ыҥырыылара

ССКП XXVI съезбин историческай уураахтарын Саха сирин тыатын хаһаайыстыбатын үлэһиттэрэ үлэ бойобуой программатын быһыытынан ылынныылар. Сир оҥоһуутуттан уонна сүөһү иитиититтэн ыллыктар бородуукциялаах, ситиҥнилиннилэр. Сүөһү иитиитин бородуукциятын государствоҕа сыл аайы таһаарыллыбыт. Сүөһү иитиитигэр үрдүк кердоруҥҥу аастыт сайын оттоохуну тэрээһиннээхтик ыыппыт уонна үрдүк хаачыстыбалаах аһылыгы хаалчаҕа баламнаабит оройуоннар ситиспиттэр.

Партия уонна правительство мэйиитэннэ аһылык бородуукталарыгар маадыйытын ордук кылгас болдьоохо хаалчыйар соругу туруорбуттар. Ырытыллан оҥоһуллар продовольственнай программа итэ сыҥаа бас баринэриллэр, кини улахан суолталаах сорҕотунан сүөһү иитиитин бородуукциятын эйбэтин буолар.

Эти, үүтү уонна тыа хаһаайыстыбатын итэ сүрүн салаатын атын даҕаны бородуукталарын оҥорон таһаарыыны тургэнник улаатыннарыы аһылык бэрэ баатын үөскэтиэхэ, сүөһүнү үчүгэй хаачыстыбалаах дорообоох уонна сүмэһиннээх аһылыгынан хаалчыйдахха эрэ кыаллыа. «Бу оттунан ыллахха,—диэбитэ табаарыс Л. И. Брежнев,—бу пятилетка сүнньүнэн сүөһү аһылыгын пятилеткатыттан буолуохтаах».

Быйыл 533 тыһыынча тонна отту, 140 тыһыынча тонна сүмэһиннээх аһылыгы уонна 13 тыһыынча тонна от витаминнаах мэлкэтин сорҕотуоҥкалыыр сорук туруорулунна. Аһылыгы сорҕотуоҥкалаабын сүрүн оттун 2.293 идэтийбит, итиҥ иннитэн 316 кылым, 447 ситэтэ суох механизациялаах, 648 ыаҥ-ыйын уонна 882 ыйынан оттуур звеноларга суктэрилиннэ. Быйыл от техникатыттан хаалчыллыбыт хайа да сыллаҕар ордук үрдүктэ, звеноларын үүтэрин коммунистар, опыттаах механизатордар, совхоз производствотын ветераннара, республика биллиилээх дьоннорэ баһылаллар-кэһүүлүүлэр.

Билигин хоһуоналарга оттоохун үлэтэ кизи фрэмнан сабаланна, Орджоникидзевскай, Алексеевскай, Бүлүү, Орто Халыма оттон да атын оройуоннар хаһаайыстыбаларэ оттоохуну тэрээһиннэохтэх ыыталлар.

Ол эрээри хоһуоналарга үлэ тэтимэ эссе да намыһах, сорох сирдэргэ бытаарылыы таһаарылаллар. От ыйын 1 күнүнээҕи турбуттан хоһуонаҕа быыбаммыт отчуттар 70 бырыһыаннара тарыста, сүөһү аһылыгын сорҕотуоҥкалаабын хамсаныыларыгар республика общественнойа ситэтэ суох тардылар.

ССКП обкома, Саха АССР Министрдэрин Советэ бары партийнай, профсоюзнай, комсомольскай тэриллэрэ, советскай уруна хаһаайыстыбаннай органнара, совхозтар салаайаччыларын, промышленнай, тутар, транспортнай предприятиелэрэ, тыа хаһаайыстыбатын уонна республика бары үлэһиттэрин: «Оттоохуҥҥа—үлэ мунутуур үрдүк оҥорутуотун», «Хас бирдии отчут, звено, бригэдэ, хас бирдии совхоз үрдүк хаачыстыбалаах аһылыгы сорҕотуоҥкалаабын быыбаммыт хайаан да толоруохтаах!» диэн дьиҥнээх сүөһү аһылыгын сорҕотуоҥкалаабын ударнай ыйыгар ахтыннайдык кытталларыгар ыҥыраллар. Маны толорор туһугар бары техниканы кэдьҮүстэхтик уонна табыгастаахтык туһаныллыа, бастын опыты уонна прогрессивнай технологияны олохтоох киллэриэхтэрэ, үлэ хүүрүн режимнэ кытаанахтык тутуһуохтар, үлэ хас бирдии чаҕын кэнсүүтүк сыаналыахха, ханнык баҕарар күнүгэ-дьылга сүөһү аһылыгын сорҕотуоҥкалыахха, ходуһаҕа «Үрдүк хаачыстыбалаах албах аһылыгы» диэн доҕуйуман күннэтэ уоллуохтаах. Сүөһү аһылыгын сорҕотуоҥкалаабын—бүттүүммүт дьыалата, бу хамсааныыбыт тыа сирин хас бирдии олохтоох ыччатыгар, ким даҕаны маннан туора туран хаалыа суохтаах. Билэр-көрөр кэмэҥ республика шефтэһэр предприятиелэрэ уонна тэриллэрэ оҥоруохтаахтар, кинилэр куустэрэ хаспыт сылдьарбаҕар албах аһылыгы кылгас болдьоохо баһаҥнаһыныгар туһаайыллыахтаах.

Хас бирдии коллектив, хас бирдии үлэһит нэһиилэ тэриллиэхэ буолуҥ, кэмнэрэ пуорманы толоруу ситиһии, аһылык үрдүк хаачыстыбатын иннин охсуһуу, кини үлэтинэн сүүнэн партийнай уонна хаһаайыстыбаннай суолталаах сорук быһаарылларын нуруутун эйдээһүн буолар.

Сорох оройуоннарга от цилтохтук үүммүтүнэн сибээстэн, тоскабыт ыарахаттары учуоттаан, сүөһү аһылыгын сорҕотуоҥкалаабынна хаһаанныыбаҕар хаҕаны албах күүс түмэ тардыллыахтаах. Биир да гектар ходуһаны, суоллар кытыылларын, күөдэр уоннаа үрэхтэр кытыылларын, ыраах баар участоктарын киллэрэн туран, оттообокко хаалларымыахха. Оттообуну сорҕо эбии аһылыгы бэлэмнээһини тэрийиэхха. Сүөһү аһылыга буолар күльтуралар ыҥыыларын көрүүнү-харайыны туспа ыыахха, үүнү ыстарыыны кэмигэр тэрийиэхтэрэ, олоруу сүүтүгэ суох хомуйуохха.

Партийнай тэриллэлэр, народнай депутаттар олохтоох Советтара, профсоюзнай, комсомольскай тэриллэлэр коммунистары, олохтоох Советтар депутаттарын, профсоюз чилиэннэрин, комсомолецтары үлэ быһаарыыларын участоктарыгар сөптөөхтүк аттаран туруоруохтаахтар, кинилэр баһылыыр-кэһүлүүр оруолларын үрдэтэри ситиһиэхтээхтэр, кини социалистическай куоталаһыыны тэнитиэхтээхтэр, пропагандистскай, массабай-политическай үлэ кинини хонуутаабы отуулларга, бригэдэлэргэ, звеноларга кэһөрүөхтээхтэр, үлэһиттэри культурнай, олох-дьаһах, эргиэн оттунан уонна эмиэнэ хаалчыйыыга маадыйыларын толоруурга күннэтэ болҕомтолоруу туруохтаахтар.

ССКП обкома, Саха АССР Министрдэрин Совета тыа хаһаайыстыбатын үлэһиттэрэ, республика бары үлэһиттэрэ туох кыаллары барытын оҥоруохтара уонна ходуһаҕа бэйэлэрин харыстаммат үлэлэриннэн ударнайдык оттуохтара, общественнай уонна хотох сүөһүнү сип буолар үрдүк хаачыстыбалаах аһылыгынан толорор хаачыйыахтара, итиннэ ССКП XXVI съезбин уураахтарын толоруурга бэйэлэрин биллэркэстэр кылаатталарын киллэриэхтэрэ диэн бигэтик эрэнэллэрин биллэриллэр.

ССКП ОБКОМА.
САХА АССР МИНИСТРДЭРИН СОВЕТА.

СОВХОЗКА БАСТААТА

Кэнники 4—5 сыл устатыгар Субуруускай аатынан совхозка Волтоко отделениета социалистическай куоталаһыыга хаалылаахтар аҕыстаннарыгар ниирсэр этэ. Оттон быйылгы сыл бастакы ыарыгар болтоноллор ыаҥылыыларынан тахсаннар дирекция, партком, рабочком көҥөрүлэр сылдьар. Кыһыл знаматын ылар чистоннилэрэ харчынан ыарыгар ходуһаҕа олус хойутаһыыга суох киирбиттэрэ уонна билигин тэтимнэрэ атыттартан ордук. Оттон чемпион отчут В. П. Седелищев II звеноҕа билигин даҕаны совхозка бастаан иһэр.

Бириэмийэҕэ тиксиллэр. Оттоохун быйылгы сезонун, оройуоннга бачыыныах буоланнар, эмиэ нуҕаҕа суох сылаалаатылар. Звеноларбары

БОЧУОТ ДУОСКАТА

1980—1981 сыллардаах общественнай сүүһүү ыстыгар сүүһүү иитиитин сайыннарыыга, сүүһүттэн бородуукциятын улаатыннарыыга социалистическай куоталаһыыга үрдүк көрдоруулэри ситиспит маннык совхозтар, совхозтар отделениелэрэ уонна бырыгэдэлэрэ, фермалар уонна звеноларэ коллективтэрэ, бириҥнилээн үлэһиттэр оройуоннаабы Бочуот дуоскатыгар таһаараллаллар:

«Чурапчы» совхоз.

Карл Маркс аатынан совхоз.

Карл Маркс аатынан совхоз **Мугудайдаабы отделениета.**

Эрилик Эристиин аатынан совхоз **Хайахсыттаабы отделениета.**

«Чурапчы» совхоз **Арылаахтаабы отделениета.**

Мугудай отделениетын **Маралаайытаабы бригэдэтэ.**

Сылаг отделениетын **Уһун Күеллээҕи бригэдэтэ.**

ФЕРМАЛАР

«ЫБСЛКС 60 сыла» (Эрилик Эристиин аатынан совхоз. Старшай Осипова М. Е.)—биир фуражнай ыныахтан 1792 кг үүтү ылбытын иһин.

Урах Күөрэ (Карл Маркс аатынан совхоз. Старшай Канитонова З. Д.) ыныах ахсыттан 1415 кг үүтү ылбытын иһин.

«Эрчим» («Чурапчы» совхоз. Старшай Иванов М. И.) биирдии ыныахтан 1328 кг үүтү ылбытын иһин.

«Аргыс» («Чурапчы» совхоз. Старшай Парфенова М. И.) биир фуражнай ыныахтан 1210 кг үүтү ылбытын иһин.

«Кэскил» (Субуруускай аатынан совхоз. Старшай Егорова А. В.) фуражнай ыныахтан 1000 кг үүтү ылбытын иһин.

«Чолбон» («Чурапчы» совхоз. Старшай Никитина А. В.) 936 кг үүтү ылбытын иһин.

ЫЛАННЬЫКСЫТТАР

Ксенофонтова Наталья Николаевна (Эрилик Эристиин) биир фуражнай ыныахтан 2654 кг үүтү ылан.

Иванов Михаил Иннокентьевич («Чурапчы») биир фуражнай ыныахтан 2480 кг үүтү ылан.

Игнатьева Матрена Николаевна (Карл Маркс) 1896 кг үүтү биир ыныахтан ылан.

Егорова Евдокия Васильевна (Субуруускай) биир фуражнай ыныахтан 1974 кг үүтү ылан.

Варламов Алексей Степанович («Чурапчы») биир фуражнай ыныахтан 1705 кг үүтү ылан.

Павлова Евдокия Афанасьевна (Субуруускай) ыныаҕын ахсыттан 1674 кг үүтү ылан.

БОРООСКУ КӨРҮҮТҮГЭР

«Саварда» звено (Бахсы отделениета, старшай Гоголева Н. Д.) 167 бороскуну хас биирдиилэрин 154,5 кг төлөһүпүтүн иһин.

Кэтит Күөл звенота (Хайахсыт отделениета, старшай Аржанов К. К.) 295 бороскуну хас биирдиилэрин 117 кг төлөһүпүтүн иһин.

Макаров Николай Семенович (Эрилик Эристиин) 50 бороскуну хас биирдиилэрин 153 кг төлөһүпүтүн иһин.

Толстоухова Ирина Николаевна (Карл Маркс) 64 бороскуну биирдиилэрин 135,6 кг төлөһүпүтүн иһин.

Абрамова Парасковья Харитоновна (Карл Маркс) 52 бороскуну биирдиилэрин 122,3 төлөһүпүтүн иһин.

СЫЛГЫҺЫТТАР

Аммосов Иван Константинович (Карл Маркс) кулун деловой тахсыытын 90,2 бырыһыанна тиэрдибитин иһин.

Терютин Николай Алексеевич (Карл Маркс) кулун деловой тахсыытын 87,0 бырыһыанна тиэрдибитин иһин.

Шадрин Василий Васильевич («Чурапчы») кулун деловой тахсыытын 86,2 бырыһыанна тиэрдибитин иһин.

СУБАН СҮӨҺҮНҮ КӨРӨӨЧЧҮЛЭР

Нуоҕаратаабы звено (Эрилик Эристиин. Старшай Софронов Н. П.) 114 төбөнү эмиэ ыныаҕынан ыйтэн туттарбытын иһин.

Нуоҕаратаабы звено (Эрилик Эристиин. Старшай Саргыдаев А. Н.) 117 төбөнү эмиэ ыныаҕынан ыйтэн туттарбытын иһин.

Таалдаратаабы звено («Чурапчы». Старшай Павлов П. Т.) 134 төбөнү эмиэ ыныаҕынан ыйтан үрдүк уойуулаабынан туттарбытын иһин.

ТИҢЭҢЭ КӨРӨӨЧЧҮЛЭР

Бахсы отделениетыттан **Местникова М. Н.** 20 тиҥэҥэни торотон хас биирдиилэриттэн 1366 кг үүтү ылбытын иһин.

Бахсы отделениетыттан **Слепцов В. Ф.** 20 тиҥэҥэни торотон хас биирдиилэриттэн 1328 кг үүтү ылбытын иһин.

Хайахсыт отделениетыттан **Федорова М. А.** 20 тиҥэҥэни торотон биирдиилэриттэн 1218 кг үүтү ылбытын иһин.

Ыччат сүөһүнү төлөһүтээччилэр оройуоннааҕы сүбэ мунньахтара

ЫҤЫРЫЫ ЭЛБЭХХЭ ЭБЭЭҺИНЭСТИИР

Тыа хаһаайыстыбатын производственнай управлениетын кылаабынай зоотехнига П. И. Иннокентьев дакылаатыттан

Общественнай сүөһү ааспыт кыстыгар уонна быйылгы сыл бастакы ыйдарыгар оройуон совхозтарын сүөһүтү иитээччилэрэ кэлиэ үчүгэй ситиһиилээннилэр. Ол курдук, республикаҕа ыччырыһыы Карл Маркс аатынан совхоз коллективэ кыстыкка ылыммыт Үрдэтиллибит социалистическай эбэһээтэлистибэтин үлэ бары көрүҥнэригэр ситиһиилээхтик толордо. Ол иһигэр Бахсы отделениетын Телеонноову бригадатын үлэһит дьоно биэрбит ылсалларыгар ааҥа чиэстээхтик туолуннар.

Оройуонна кыстык устата үүтү ыллыыйынн ыаһыы эбэһээтэлистибэтэ 116,2, государствоны кытта ахсаан сорудаҕа 126 бырыһыан туолла. Бу иннинээҕи кыстыктааҕар хас биирдии ынахтан 281-дии килограммынан элбэх үүт ыамна. Хас биирдии бороосоу кыстык ыйыс ыйыгар ортотунан 103,2 килограмм улаатан, былааны 3,2 килограмынан аһардыбыт. Ынах сүөһү көйнүунан ольуута 907, сылгы 113 төбөнөн аччатылынна.

Совхозтар бырыл сыл бастакы аҥарыгар былырыынгытааҕар ыалэвойунан 1241 тоннанан элбэх үүтү ыаннар, государствоҕа 1248 тоннанан ордугу туттардылар, ынах сүөһү туһата суох олуутун 755, сылгыны 106 төбөнөн аҕчатылар.

Ол эрээри бары совхозтар, отделениелар, биригэдэлэр тэрии-дохсуннук үлэлиир буолбатахтар. Ол курдук, бырыл сайынны куоххэ баар кыахпытын толору туһамманыт. Бары фермаларга кэриэтэ эбии аһылык оҥоһуллубат, комбикорм баарын үрдүнэн, курӑалахтыы салатылар, онон мэччирэн күүһүнэн эрэ үүтү ыы сатыыбыт. Онон бары отделениелэр, биригэдэлэр салалталара бу итэҕэһи кыттас кэмиэкэн туоратыыга болҕомтолорун уурдаллара наада. Ону таһэ сүөһү бырылгы кыстыгар тэрээһиннээхтик бэлэмнэниини бэлэмтэ киниэр туттуллуохтаах. Сүөһүнү групаларынан хайка кыстыалларын эрдэ быһаарыы, хотоннор ремуонларин кэмигэр ыытыыга бастайааннай звенолар тэрийиллиэхтээхтэр.

Биһиги оройуоммут ыччат сүөһүнү төлөһүтээччилэрэ, биллэрин курдук, бырыл үрдэтиллибит социалистическай эбэһээтэлистибэни ылыммыттарын ССКП обкомун бюрота биһирээбитэ. Бу кэсиһиллээх боппуруоһу хайдах быһаарарбытыттан инниккини сүөһү иитиитин сайдыы сайыннарылына ситиһэхтээхпит. Партия XXVI съеһэ аһылык боппуруоһун быһаарыыга туруорбут соруун олоххо киллэриигэ айбыт ... кыахтарбытын мунутуур кэдьүүстээхтик туһаннахпытына эрэ, итии ылыммыт социалистическай эбэһээтэлистибэбитин толорор кыахтаахпыт.

Сайыҥҥы мэччирэҥ ыйдарыгар оройуон үрдүнэн 2500 ыччат сүөһүнү корон-эстан, хас биирдиилэрин 130-туу килограмм төлөһүтэр, ол иһигэр балаҕан уонна алтынньы ыйдарга эбии аһатан, хас биирдиилэриттэн 45-тии килограмм эбиллиэ ыллан, ыччат сүөһү орто тыыннаах ыйааһынын 330 килограмҥа тиэрдэр, государствоҕа туттарыллар сүөһү 90 бырыһыаннаах итэҕэһэ сүөһүн үрдүк уойуулааҕынан итиннэ 50 бырыһыанын надбавкаҕа туттарар сорунтаахпыт.

Эбэһээтэлистибэни толорууга биһиги оройуоммут сүөсүһүттэрэнгэр опыт баар. Ааспыт сыллаахха Субуруускай аатынан совхоз субан сүөһүнү көрөөччүлэрэ республикаҕа ыччырыы туһаарары, куһаҕана суох түмүктэри ситиспиттэрэ. Кинилэр опыттарын оройуон атын совхозтарын бостууктара сиһилии үөрэтэллэрэ, туһаналлара наада. Субуруускайдар былырыын государствоҕа туттарарга аккан интенсивнайдик уотууга туруорбут 670 субан сүөһүлэрэ хас биирдиилэрэ сайын устата 140,7 килограмм төлөһүйбүттэрэ уонна күһүн ортотунан 350 кг-ны үктээбиттэрэ. Үрдүк уойууланынынан 97,7, надбавкаҕа 54,5 бырыһыанын туттарбыттара. Ол түмүгэр совхоз 109 тыһ. солк. ыраас барыс ылбыта. Онуоха ордук үчүгэй көрдөрүүнү совхоз Болтоҥотооҕу отделениетыттан ССКП райкомун чилиэнигэр кандидат Семен Николаевич Каргуев салайбыт звенота ситиспитэ. Аҥардас бу звено совхозка 55717 солк. ыраас барыс биэрбитэ.

Бэйэлэрэ эбэһээтэлистибэлэрин ситиһиилээхтик толоруубутугар сүрүннээн 1,5—2,5 саастаах ыччат сүөһүнү хайдах төлөһүтэрбит быһаарар оруолу ылыаҕа. Бырыл 400 тыһ уонна оҕус бороосуулары, 1400 ыһаҕаһы, 700 тиигэһини государствоҕа атыылыахтаахпыт. Онуоха сайыҥҥы мэччирэҥ ыйдарын туһанан 325 тонна эбии эти ылыахтаахпыт, туттарыллар сүөһү 50 бырыһыанын надбавкаҕа барарын ситиһиэхтээхпит. Итин аһаттан Карл Маркс аатынан совхоз 800, Субуруускай аатынан совхоз 500, Эрилик Эристиин аатынан совхоз 700, «Чуранчы» совхоз 500 ыччат сүөһүнү туттарар сорунтаахтар. Маны таһынан оройуон үрдүнэн 7 тыһыынча карин ыччат сүөһү иитиигэ хаалар.

Сайыҥҥы мэччирэҥ бастакы ыйа түмүктэннэ. Ол эрээри сүөһүнү төлөһүтүүгэ оройуон бары отделениеларыгар ирайиллэрин курдук үлэ бара илик диэххэ наада. Ол курдук, уотууга туруорбуллар сүөһүлэр билигин даҕаны уонсай үөртэн араарылла иликтэр, үгүс отделениелэргэ хонтуруоллуур ыйааһыынар оҥоһуллубатахтар. Бэс ыйыгар хас биирдии ыччат сүөһү 25-тии кг эбиллэхтээх сайылыга ситэһиллибэтэ. Оттон ааспыт ый аҥарыттан улахан сөрүүн күннэр, куол буттара, ардахтар түспүттэрэ, мэччирэҥ даҕаны биллэрдик эбиллибитэ. Ол эрээри итиэ топоостоох кэми совхозтар бостууктара ситэ туһаммаатылар. Итинник итэҕастэри ордук Карл Маркс аатынан уонна Эрилик Эристиин аатынан совхозтарга таһаардылар. Хаалан аһаачылэргэ Субуруускай аатынан совхоз Болтоҥотооҕу отделениетыгар С. Н. Каргуев салайар звенота 200 сүөһүгэ хонтуруоллуур ыйааһыны ылыаппыта холобур буолуон сөп.

Уотуллар сүөһүнү маршруттаах мэччийэр сирдэрин мунутуур кэдьүүстээхтик туһаныахха наада. Кинилэри сааһырыннан уонна тыһыларынан итинник ониссарынан бөлөхтөөн каруүнү тэрийиэххэ, мэччирэҥ ыйдарыгар олохтоммут режими халбаҥнаабакка тутуһуохха, балаҕан ыйын иккис аҥарыттан эбии аһатыыны олохтуоххха. Сүөһү улаатыытын уонна уойуутун күүһүрдэр дьаһалы препараттары итинник биостимуляторлары киэҥник туһаныахха. Маршрут быһыытынан көрүллүбүт мэччирэҥ сирдэригэр 150 сүөһүттэн ордук үөрү тутумуоххха. Оччотуна мэччирэҥи ордук кэдьүүстээхтик туһанар ыыах уоскуоҕа, сүөһү аһылык көрдөөн элбэхтик хаамыа суоҕа. Бастыҥнар опыттара сүөһү саас хотонтон таҕыстаҕыттан мэччитиини таба тэрийдэххэ, эбии да аһылыга суох, сайыҥҥы ыйдарга суукка 1 кг итэҕэһэ суох эбилларин көрдөрөр. Итиччэ эбиллиини ылардa ыччат сүөһү күн ахсын 7—8 аһылык единицатын эрэскиэттүүр, атыыһык иҥэххэ, 30—35 кг күөх оту сиэхтээх.

Бэрэ сүөһүнү улааттара кыста биирэ мэччиэр үтүрганнээх. Биһиги бостууктарбыт итинни эчин учуоттуох түстаахтар. Суукаҕа сүөһүнү 14 чаас устата мэччитиллиэхтээх. Бостуук саамай сүрүн сорудуунан сүөһү аһаабакка халтай хаамылытан тэхтэтуу буолар. Сороҕор ичигэс эрээри, сытан таҕыстаачылар, опуктары биризэммитттэн көрөн мэччитиллиэхтээх. Күнэҕэ күннэргэ сүөһүнү сменанан сөрүүнгэ мэччитиини тэрийлиэхтээх, күнүһүн сарайдарга, хахха сирдэргэ сынньатыллыахтаах. Мэччирэҥ кэмигэр хас биирдии сүөһүгэ 35—40 грамм туус тиксэрин курдук дьаһаныллыахтаах. Ол сүөһү элбэхтик аһыыгар уонна уулуурутар урагы суолталаах. Алаас сирдэр мэччирэннэрэ эрдэ хагдарыйар. Өскөтүн ыччат сүөһү ыйдарынан улаатыытын барыллаан көрдөххө, суукаҕа ортотунан бэс ыйыгар 600, от ыйыгар 700 грамм, атырдьах ыйыгар 1 кг, оттон балаҕан ыйыгар 600 грамм эбиллиэн сөп. Итинтэн көстөрүнэн бэс уонна балаҕан ыйдарыгар эбиллии намыһах. Онон буоллаҕына итиэ кэмнэ эбии аһатыыны олохтуур хайаан да наада.

Эти элбэтии сүрүн резервэтинан балтараа сааастаах сүөһүнү интенсивнайдык уотуу буолар. Биһиги Сахабыт сирин усулуобуйатыгар итиэ толору дакаастанна. Ньырай тэрүөһүттэн балтараа сааһыгар диэри үчүгэй аһылыкка, септээх көрүүгэ-истиигэ туруорулубатаҕына, тыыннаах ыйааһына ортотунан 300 кг тиийэр, сороҕор 400 кг үктүүллэр.

Бырыл оройуон совхозтарын мэччирэҥнэ киирбит сүөһүлэрин орто ыйааһына 200 кг тэҥ. Итиннэ сайыҥҥы ыйдарга 130-туу килограмм төлөһүтүүнү эбэн кэбиһиин. Оттон биһиэхэ кыстыкка диэригэ ньирэй орто ыйааһына 100 кг-тан ордубат. Кэлэр оттугар киниэр 110 кг үктүүлэрин уонна кыһынҥы ыйдарга хас биирдиилэрин 120 кг эбиллэллэрин итэҕэһэ көн... сылыгар мэччирэҥнэ 130-туу кг төлөһүйүүлэрин ситистэхпитинэ, сүөһүлэри 22—23 ыйдарыгар 100 бырыһыан надбавкаҕа туттарар кыахтаахпыт. Итин дьиҥнээн саллыан сөп. Ону билигин биирдиилээн үлэһиттэр уонна звенолар көрдөрүүлэрэ бигэргэтэр. Инниккинин субан сүөһү бостууктара күһүн сүөһүлэрин туттараат, кыһынҥы ыйдарга ньирэй көрүүтүгэр үлэлииллэрэ практикаланыахтаах. Оччоҕуна кинилэр тупнут ньирэйдэрин государствоҕа атыылыахтарыгар диэри көрөр-харайар, төлөһүтэр кыахтаналлар.

Күһүҥҥү уотуу соруктарынан кылгас кэм иһигэр сүөһү ыйааһынын, кини уойуутун үрдэтии, этин хаачыстыбатын тупосарыы, аһылык эрэскиэтин сарбыйыы, эт өттөһүтүн бэйэҕэ турар сыанатын чэпчэтии буолаллар. Ол кэминэттэн атырдьах ыйын бүтэһик күннэриттэн балаҕан ыйын 10 күннэригэр диэри сүөһүнү күһүҥҥү уотууга бэлэмнээнии үлэлэрэ ыытыахха наада. Итиэ кэмнэ уотууга туруохтаах сүөһүлэри киэҥник сүүмэрдиэхтэхтээх. Государствоҕа атыылаҥыллыахтаахтары уонна иитиигэ хааланааччылары туспа тутуллуохтаах. Онуоха сөп буолар эмтэн-томуоһу, комбикорму, тууһу мыастаҕа эрдэ таһыахха наада, КВ аһыахтар харыһа суох үлэлиилэрин ситиһиллиэхтээх. Биир уотар площадкаҕа 150—200-тэн ордук сүөһү туруорулла суохтаах. Кинилэри группаларынан көрөн туспа-туспа сурууларга хаайар ордук.

Балаҕан ыйын 10 күнүттэн 30 күнүгэр диэри 20 хонуктаах күһүҥҥү уотуу бастакы түрүн сыдалыар тайаан да наада. Онуоха сүрүннээн мэччирэҥнэ ыйаан уойуо суох уонна молтох туруктаах өттүлэрин туруорууха. Итиэ кэмнэ оттонмут ходуһалары мэччитиини сөптө, эбии аһылык күүскэ сиэтиллиэхтээх. Күҥҥэ биир төбөҕө 2 кг күөх от, 2 кг комбикорм, 20—25 кг силос, 60 грамм туус тиксэрин курдук рацион олохтонуохтаах. Күҥҥэ үс төгүл аһатыллыахтаах, уулатыллыахтаах. Уотуу иккис түһа алтынньы 1 күнүттэн государствоҕа туттарыахха диэри ыытыллар. Манна сүрүннээн надбавканы хапсар сүөһүлэр туруорулуохтаахтар. Бу саамай эппиэттээх кэм. Халлаан тымныйар, уу тоҥор. Онон күн аҕсын сылаас эбии аһылык сиэтиллиэхтээх.

Сүөһүттэн ылыллар бородуксуйаны үрдэтии улахан суолталаах государственнай дьыалаҕын буолар. Ол кииниттэн уотуллар сүөһүлэри туруорууга аналлаах площадкалары киэҥник тутарбыт наада. Оройуон үрдүнэн быйыл 8 площадка тутуллуохтаах. Билигин совхозтарга субан сүөһүнү уотар 16 звеноҕа 46 бостуук үлэлиир. Итилэргэ саамай бастыҥ дьоннор сүүмэрдэммиттэрэ. Кинилэр эти өлөрүү боппуруоһун быһаарыыга улахан быһаарар күүһүнэн буолаллар.

Ыччат сүөһүнү төлөһүтүүгэ совхозтар тэрээһин үлэлэрин тупсараллара, күһүҥҥү уотууга суолтаны биэраллэрэ, маныыха үлэлиир звенолар бастайааннай састааптаах буолуулларын ситиһэллэрэ, материальнай базаны сыллата хаҥатан иһэллэрэ наада. Бу өттүнэн Карл Маркс аатынан уонна Эрилик Эристиин аатынан совхозтарга балаһыанньа бөрүкүтэ сүөрүн тобоҕолоон бэлиэтэххэ наада. Итиэ хаһаайыстыбалар бостууктара сыл ахсын бутайи эрэ үүтүүнэн мунурданаллар. Материальнай базаны хаҥатыыга бары отделениелар бостууктара субуруускайдар холобурдарын туһаныах тустаахтар.

Быйылгы сүөһүнү уотуу түмүктэрэ эти оҥорон таһаарыыга сыллааҕы государственнай былааны толорууга итиэнин пятилетка бүттүүнүн соруктарын ситиһиилээхтик быһаарыыга бөдө акылааты уруоҕа. Республикаҕа ыччырыыбытын, ылыммыт Үрдэтиллибит социалистическай эбэһээтэлистибэбитин чиэстээхтик толорубутугар оройуон бары субан сүөһүнү көрөр бостууктарын үтүө суобастаах үлэлэрэ быһаарар оруоллаах буолуоҕа.

СНИМОККА: субан сүөһү бостууктарын субан мунньаҕын кыттыылаахтара (хаҥастан) С. Н. Каргуев (Субуруускай), ветврач С. Т. Толстоухов (Карл Маркс), А. И. Чичигинаров (Субуруускай), И. А. Павлов (Субуруускай), М. Б. Синцев (Карл Маркс) сылдьаллар кэмигэр.

П. Оконешников фотота.

БИЭРБИТ ТЫЛБЫТЫГАР ТУРУОХПУТ

П. И. Иннокентьев дакылаатын дьүүлләһииттэн

Оройуон совхозтарын субан сүөһүтүн бостууктарын итиэннэ зооветеринарнай үлэһиттэрин сүбэ мунньаҕар тыа хаһаайыстыбатын управлениетын кылаабынай зоотехнига П. И. ИННОКЕНТЬЕВ даҕылаатын дьүүлләһиигэ барыта 6 киһи кыттыыны ылла.

Бастакынан тылы Субуруускай аатынан совхоз Болтоҥотооҕу отделениетин субан сүөһүнү көрүүгэ звенотун салайааччыта, ааспыт сылга республикаҕа уонна оройуоннa чемпион бостуук **С. Н. Картузов** ылар. Киһи былырыын 620 сүөһүнү төлөһүтэн хас биирдиилэрэ күһүн 387-лии килограмы үктүүллэрин ситиспиттэрин, онон совхозка элбэх ыраас барсы киллэрбиттэрин этэн туран, бэйэтин үлэтин опытын билиһиннэрэр. Итинтэн салгыы быйыл 600 сүөһүнү бостууктуулларын, биирдии ыччат сүөһү тыыннаах ыйааһынын 340-нуу килограмна тиэрдэргэ, сезон устата 140-нуу кг төлөһүтэргэ соруктаммыттарын кэпсээн туран, уотар площадкалары, сарайдары, күрүөнү-хаһааны тутарга ыҥырда.

— Биһиги үһүө буолан 466 сүөһүнү көрөбүт-харайабыт,—диэтэ Эрнлик Эристиин аатынан совхоз Хоптоҕотооҕу отделениетын сүөһүнү уатууга звенотун звеньевойа **Г. Е. Тимофеев**.—Киһи бөһүөлэктэн 5 көстөөх Чыпчаада диэн сиргэ кииинэн үлэлиибит. Хаачахпыт киэҥ курдук даҕаны, мэччирэҥмит мөлтөх. Бэттэх Чочуудаҕа эмиэ хаачахтаахпыт эрэрэ, отделение салалтата оҥу оттоон ылар саҕаллаах. Дьиҥинэн, ити сирбитин бэйэбит туһаныахыппыт баҕарабыт. Управляющайбыт тиийэн мэччирэҥмит боппуруоһун быһаарыах буолбута да, күн бүгүнүгэр диэри биллэ илик. Күһүнүгү уотууга 200 сүөһүнү туруоруохпут. Күһүн КВ оһоҕу трактор сыарҕатын үрдүгэр туруоран уу кытыыгар таргарай эбии аһылыты оҥорон сиэтэргэ былааннанабыт. Хас биирдии тутпут сүөһүбүтүн сезон устата 130-туу килограмм төлөһүтэр сорукпутун толорорго эрэллээхпит.

«Чурапчы» совхоз Түөйэтээҕи бириигээдэтигэр урут тутуллубут кэнэс хаачаах баарын баайынаҕа былдьаабыттарын, онон сүөһүлэрэ Баайаҕа үрэҕэр тииһэ ыһыллан хаалбыттарын туһунан бостуук **И. П. Беляев** этэн туран, ырааҕ соҕус мэччирэҥнээх сиргэ саҥа хаачаҕы туталларыгар баҕаттын биллэрдэ. Киһи итинтэн салгыы специалистар бостууктарга садахтик сылдьалларын, сүбэ-эмэ биэрбэттэрин ыйаҕыын суоҕун кританкалаата.

— Барыта 900 сүөһүнү бэһиэ буолан көрөбүт. Мэччигэр сирдэрбитин ортооһуубут, онон үрэхтэрбит үчүгэйдэр. Бу ый 11 күнүгэр хонтуруоллуур ыйааһыны оҥорбуппут. Түмүк да куһаҕана суох. Быйыл государствоҕа 250 сүөһүнү туттарыахтаахпыт, ити ыһыттэн 150-нэ надбавкаҕа барар диэн баҕалаахпыт. Ылыммыт сорукпутун толорорго эрэллээхпит. Кыһыныы сүөһүнү от отуута уотар ордук. Субан сүөһү бостууктара кэмиттэн кэмигэр бу курдук түмсэн кэпсэтиһэрбит, опыты атастаһарбыт саамай сөптөөх,—диэн этэ Карл Маркс аатынан совхоз Болугурдааҕы звенотун салайааччыта **К. Г. Сергеев.**

Бабаҕа үрэҕэр түөрт киһилээх сэптээх дьиэни тутуутарын, 100 сүөһү биирдэ аһыыр хоруудаһтын оҥорбуттарын, 1,5 км сөп буолар бүтэй маһын соҕотуопкалаабыттарын, күһүн 200 сүөһүнү надбавкаҕа туттарар соруктаахтарын, хас биирдии субаны сезон устата 130-туу килограмм төлөһүтүөхтээхтэрин туһунан Субуруускай аатынан совхоз Хатылытааҕы отделениетыттан звеньевой **С. С. Кривошапкин** кэпсээтэ.

Карл Маркс аатынан совхоз Мүгүдайдааҕы отделениетын опыттаах бостууга **М. Б. Сивцев** кыһыныы ыйдарга бороосскуну көрүүгэ-истиигэ, аһатыыта сиэтиигэ үгүс итэҕэстэр баалларын, ол түмүгэр оскуоран турууктаах ыччат сүөһүлэр күөххэ үктэнэллэрин, онон субан сүөһү бостууктара күһүн надбавкаҕа туттарыылара кыаллыбатын кританкалаата. Киһи итинтэн салгыы быйыл үһүө буолан 486 субаны көрөллөрүн, тыһыларын уонна оҕустарын араараан бостууктуулларын, 5 км усталаах бүтэйи тутар соруктаахтарын туһунан этэ.

Ити курдук кэпсэтиигэ кыттыбыттар быйылгы эбэһээтэлистибэлэрин толорорго бигэ эрэллээхтэрин биллэрдилэр.

Сүбэ мунньахха ССКП райкомун бастакы секретара таб. Н. П. ЛИСТИКОВ кыттыыны ылла уонна тыл этэ.

С. АЛЕКСЕЕВ,
хаһыат анал. корр.

ГОСУДАРСТВОҔА— ЭЛБЭХ ЭМИС ЭТИ

Оройуон бостууктарын, зооветспециалистарын

ЫҤЫРЫЫЛАРА

Биһиги, оройуон субан сүөһүнү көрөр бостууктара итиэннэ зооветеринарнай специалистар оройуоннааҕы сүбэ мунньахтарын кыттыылаахтара, ССКП XXVI съеһэ «Сүөһү иитиитэ тыа сиригэр—үлэ ударнай фронта» диэн ыйыытыгар дьылалаан эппиэттиир, саҥа пятилетка соруадахтарын ситиһиилээхтик толорор иннигтэн Бүтүн Союзтааҕы социалистическай куоталаһыыта киирсэн, Уус-Алдан уонна Амма оройуоннарын тыатын хаһаайыстыбатын үлэһиттэрин «Хаалыылааҕа суох үлэлиэххэ!» диэн бачыымнарын өйөөн, оройуон тыатын хаһаайыстыбатын үлэһиттэрэ пятилетка бастакы сылын былааннарын уонна эбэһээтэлистибэлэрин толоруугa бэйэлэрин кылааттарын киллэрсэр үтүө баҕалаахтарыттан улахаанык астынабыт.

Оройуон сүөһүнү иитээччилэрин сыралаах үлэлэрин түмүгэр кыстык ыйдарын иннэнив саҥа пятилетка бастакы сылын аҥара ситиһиилээхтик түмүктэнниилэр. Государствоҕа аата ыйга былааны таһынан 425 тонна үүт, 82 тонна эт атыыланна. Партия XXVI съеһигэр аһылык боппуруоһун быһаарыыга туруоруллубут программаны олохтоо киллэрсиигэ, бэйэбит ис кыахтарбытын ааҕынан уонна суоттанан көрөн баран, быйыл сайын мэччирэҥ ыйдарыгар ыччат сүөһүттэн үрдүк эбиллиини ыларга республикаҕа бачыым көтөхпүппүт.

Ол эрэҥи билигин даҕаны сүөһү бородууксуйаны биэриитин улаатыннарыы, нэһилиэннэни аһылык бородууктаталарынан хааччыйыыны түпсарыы кыахтара өссө да сита туһаныллыбаттарын өйдүүбүт. Ол иннигтэн ылыммыт социалистическай эбэһээтэлистибэбитин толорорго маннык соруктары туруорунабыт:

— мэччирэҥҥэ сылдьар 9000 субан сүөһүлэртэн иитиигэ хаалаачылартыттан 100-түү, государствоҕа туттарыллыахтаахтарыттан 130-туу килограмм эбиллиини ыларга;

— 2500 ыччат сүөһүнү хас биирдиилэрин 130-туу кг төлөһүтэн, орто ыйааһыннарын 330 кг тиэрдэргэ;

— сайыҥҥы мэччирэҥи мунгутуур кодьуустээхтик туһаныыга сүрүн болҕомтобутун уруохпут, маршруту кыттаанахтык тутуһан мэччитиэхпит, специалистарынан рекомендациялааммыт мэччитии уонна сиинньатыы режимнэрин кытаанахтык тутуһуохпут. Куйаас күннэргэ сүөһүнү кулук сирдэргэ, хотоннорго сөрүүкэтиэхпит, үөн-көйүүр кэмигэр түптэлээһини тэрийиэхпит;

— сүөһүнү биир тэгиник төлөһүтэр сылаттан турууктарынан, саастарынан, ыйааһыннарынан көрөн түсэп үөрдүөхпүт, тыһыларын уонна оҕустарын араартыахпыт;

— мэччирэҥтэн көрөн маршруппутун уларытыахпыт, түппүт сүөһүлэрбит 20 быраһыантан итэҕэһэ суоҕун . ый ахсын хонтуруоллуур ыйааһынынан хабыахпыт, мэччирэҥ халтаҥнаатарына, балаҕан ыйын иккис аҥарыттан, эбии аһатыыны тэрийиэхпит;

— сезон устата түөртэн итэҕэһэ суох ткапевай препараттары, биостимуляторы туттуохпут, кэмигэр профилактическай эмтээһини ытыахпыт, сүөһү туһата суох өлүүтүн таһаарыахпыт суоҕа;

— сүөһүнү хаайар хаарчахтары, бүтэйдэри үчүгэй хааччыстыбалаахтык өрөмүөннээн иһиэхпит, саҥаны тутуохпут, материальнай базаны хаҥатыахпыт;

— күһүҥҥү уотуу улахан барыстааҕынан, сүөһүлэри наардаан балаҕан ыйын 10 күнүттэн 30 күнүгэр диэри уонна алтынньы 1 күнүттэн 30 күнүгэр диэри икки тэгүллээн интенсивнайдык уотууга туруоруохпут. Ити кэмҥэ хас биирдии уотуллар сүөһүттэн 45 килограмтан итэҕэһэ суох эбиллиини ылыахпыт, барыта 8 уотар площадканы үлэлэтиэхпит.

Итиннэ үрдэтиллибит эбэһээтэлистибэбитин чиэстээхтик толоруута бары кыһамньыбытын, сатабылбытын ууруохпут диэн туран, оройуон бары бостууктарын уонна специалистарын күүрээннээх үлэҕэ ыҥырабыт.

(Ыҥырыы сүбэ мунньах кыттыылаахтарынан биир санаанан ылылынна).

Оттооһунна—прогрессивнай ньымалары

Карл Маркс аатынан совхоз киниигэр республикаҕа киэҥник биһирэммит В. Н. Исаков ньыматын быйыл саҥа боруобалыыр В. А. Ефремов салайар 6 киһилээх толору механизациялаах звенотун ыйдылар. Чохоойу Сиэрдийэтин алааһыгар оттуу сылдьар звено үлэһиттэрин көрсөбүт.

— Быйылгыттан киэҥник биһирэммит бу саҥа ньыманан үлэлээн эрэбит,—диир звеньевой Василий Афанасьевич Ефремов биһиги ыйытыыбытыгар хоруйдаан.—Үчүгэйдик тэриннэххэ, улахан барыстаах буолуон сөп эбит. Элбэх киһи уонна техника үлэтин солбуйар. Үүнүүлээх ходуһаҕа балтараа чаас иһигэр биир кэбиһиилээх оту туруоруохха сөп. Билигин 6 алааһы бүтэрэн бу кэлэн турабыт. Оҕустарааччылардыт Харитонов Алааһыгар сылдьаллар. Кэбиһиигэ саҥа ньымаҕа киирбиппит кэннэ сүрүн үлэһиттэрбитинэн түсчүттэр буоллулар. Ону Александр Яковлев уонна Кирилл Рязанскай кыайа-хото туталлар.

Ити курдук үлэһиттэр бу саҥа ньыманы биһирэбиттэрин үөрэ-кэтэ кэпсииллэр.

СНИМОККА: (хаҥастан) звеньевой В. А. Ефремов, түсчүттэр К. К. Рязанскай, А. Н. Яковлев.

П. Оконешников суруйуута уонна фотота.

Эбэһээтэлистибэ туолуутун бэрэбиэркэлиибит

СҮРҮН КӨРҮҤНЭРГЭ ТОЛОРУЛЛАР

ССКП XXVI съеһигэр сири, ордук мелиорацияламмыт сири, туһаныы кэдьүүһүн үрдэтиигэ улахан суолта бэриллибитэ. Бу боппуруос биһиги оройуоммутугар өссө быһаарылла илик.

Биһиги «Сельхозхимия» холбоһукпут уон биирис пятилетка бастакы сылын алта ыйынааҕы сорудаҕын үлэ бары көрүҥнэригэр толордо. Ол курдук, бородууксуйаны валовойунан оҥорон таһаарыы 115 быраһыан туолла. Мындаҕаайы суолун оҥоһуутугар 1,5 км усталаах суол бологунатын астарыыга ордук үчүгэй көрдөрүүлэри трактористар И. С. Оногосов, П. П. Потапов, С. В. Григорьев, С. С. Яныгинарбыт. Оттон сири төрдүттэн түпсаран оҥорууга тракторист К. А. Саввин, В. С. Захаров, Р. П. Попов үрдүк оҥорумтуолаахтык үлэлээтилэр. Киниэр сыл иккис кварталыгар Буор Дьиэҕэ 94,5 гектардаах сири хорутан, дискалаан Субуруускай аатынан совхозка туттардылар. Билигин бу звено Мырылаҕа Ньукэҕэ 63 гектардаах сири оҥорууга үлэлиир.

Культурнай-техническэй үлэлэр барыта 400 гектарга ходуһаҕа ыытыллыахтара, оһорбо сирдэрэ ыылар, бааһынаҕа таһаарылыннылар. Итинтэн 324 гектара туһаҕа таһаарылынна. Органическай уоҕурдууну бааһынаҕа киллэрии сорудаҕа 143 быраһыан толорулунна. Оттон минеральнай уоҕурдуулары ходуһаҕа 2252, бааһынаҕа 1157 гектарга киллэриллиннэ. КСА-3 агрегатынан В. В. Дураҕов 840, П. И. Никитин 617, РМГ-4 агрегатынан Ф. Д. Захаров 790 гектарга уоҕурдууну киллэрэн ордук үрдүк көрдөрүүлэннилэр. Ноһуому уонна минеральнай уоҕурдуулары киллэриигэ совхозтартан ордук тэрээһиннээхтик Эрилик Эристиин аатынан уонна Субуруускай аатынан совхозтар үлэлээтилэр.

Холбоһук сыл үһүс кварталыгар «Чурапчы» совхозка 50 гектар сири солуохтаах, 63 гектар ходуһа сирин түпсаран үлэҕэ киллэриэхтээх. Минеральнай уонна органическай уоҕурдуулары бааһынаҕа киллэриини салгыы ыытыахтаахпыт. Уу суолунан Аллараа-Бэстээххэ кэлбит 1500 тонна минеральнай уоҕурдууну, 540 тонна тууһу, 60 тонна магф-кальций фосфаты совхозтарга таһыахтаахпыт. Ити автопаркабыт сылладыы үлэтин быһаана.

Холбоһук бары рабочайдара уон биирис пятилетка бастакы сылыгар ылыммыт үрдэтиллибит эбэһээтэлистибэлэри болдьоҕун иннинэ чиэстээхтик толорор туһугар күргүөмнээх үлэ вахтатын өссө күүһүртүлэр, онон сорудаҕы таһынан элбэх үлэни толорорго дьулуһаллар.

В. ЧИЧИГИНАРОВ,
«Сельхозхимия» холбоһук председателэ.

ЭХКС: ИННИКИГЭ ЭРЭЛЛЭЭХТИК

Бу күннэргэ Софияҕа буолбут Экономическай Хардарыта Көмөлөһүү Советын XXXV сессиятын мунньаҕа аан дойдутааҕы общественность улахан сэргэхсиитин ылла. Сессия түмүктэрэ, бастатан туран, социалистическай экономика капиталистическайдааҕар мэнигэрэ суох ордуктарын, ону таһынан, социалистическай биирдэ үлэлэһии дойдулара чэлгийэ сайдыытын мэктиэтинэн буолар сирдэригэр эйэ ииһи оскуулара сорууктуулахтарын өссө тэгүл бигэргэттилэр.

ЭХКС XXXV сессиятын үлэтэ кэнники бырааттыы дойдулар чугастааҕы 5-10 сылларга сайдыы ыччаттарын билиннэрбит Коммунистическай уонна Рабочай партиялар съезтэрин кэнниттэн буолла. Сессия бүтүн Европа, Азия уонна Латинскай Америка 10 социалистическай государстволарын холбуур ЭХКС ииһинэн бырааттыы дойдулар үтүө түмүктээх хардарыта биирдэ үлэлэһиилэрин салгыы дьэрэтэн уонна түһэрэн кэскиллэрин быһаарда.

Сессия ыҥыртыылаахтара ону тэгэ уон сыл анибраа оттүгэр ылыллыбыт социалистическай экономическай интеграция комплекснай программатын толоруу түмүгүн ырыттылар. Аан дойду ЭХКС дойдулара сыл аайы сүрдү-түрүүлүүтүн бигэргэтэр билиигии аан дойдута социалистическай биирдэ үлэлэһии салааҕа динамичнай экономическай күүһүнэн буолар. Ааспыт уон сылга биһиги государстволарбыт экономикаларын үүнүүлэрин тэтимэ капиталистическай дойдулар сайдыыларын тэтимин икки төгүл куоттулар. Социалистическай биирдэ үлэлэһии дойдулара кииһилэргэ төһө даҕаны кэһин аймах уон тыһыынча биирдэ эрэ олордор, аан дойдутааҕы промышленнай производство үс гыммыт биирин биэрэллэр.

Кэнники сылларга ЭХКС государстволара атын да салааларга билэр-көстөр түмүктэри ситистилэр. Кинилэр наука уонна техникаҕа күүстэрин холбоһуннара үлэлээн оҥорбуттар. Кинилэр бырааттыы дойдулара тыа хаһаайыстыбатыгар үрдүк түмүктэр ситиһиилэр. Венгрияҕа, Болгарияҕа, Чехословакияҕа, холобур, туорахтаах културалар сылдааҕы орто үүнүүлэрэ гектартан 40 бырыһыаннаах чугаһаата. Илин—Европаҕа экономическай биирдэ үлэлэһии дойдуларын кэлэригэр киһилэр үрдүк. Нэһилиэнньэ олоҕун дьаһалын үөйбүтэ үүнүүтэ силлэрэнэ.

ЭХКС дойдуларыгар холбоһуннаах боротт промышленнай бырайыактар олоххо киллэриллиилэр. Ол — трансевропейскай «Союз» магистральнай газопровод, «Эрдэнэт» горнообогатительнай алтан-молибденовай комбинат (Монголияҕа), Усть-Илимскэй целлюлознай завод, советскай Винницаттан Венгрия Албертирша-тыгар диэри үрдүк күүрүүлээх электроэнергия линията, о. д. а. Билигин ССРС-гар 4 мөл. киловатт кыамталаах Хмельницкай атомнай электростанция уонна Кубаҕа никелевэй предприятие тутулла сылдьаллар.

Социалистическай дойдулар сүрүн салааларга үһүк болдьохтоох чопчу сыаллаах биирдэ үлэлэһии программаларын ситиһиилээхтик толороллорун дойдутааҕы энергетическэй кризиһи сырьевай кризистэр кинилэргэ сыһыан, оттук ... кэрүгиһиэхтээх хаачыһыны үүстүү соруктарын быһаарыллар. Онуоха быһаарыылаах оруолу Советскай Союз ылар. Ол эрэри биһиги дойдубутугар ЭХКС атын дойдуларыгар биирдэ үлэлэһиини улахан барасаах. Ангардас тастан киллэрэр машиностроение бородуукуйаларын үс гыммыттан биирин бэрэнэн биһиги бырааттыы дойдуларбыт ылаллар. ССРС-гар атыыга таксар таҥастар, нэс онооһунта, массыын, ньыт-кумуос, атах таҥаһын 12—20 бырыһыаннара ЭХКС дойдуларыгар оҥоһуллаллар.

Социалистическай биирдэ үлэлэһиилэр государстволарын кииһиларгэр көрүө уоскай уонна үүстүк проблемалар туралар. Олор сорохторо маныыктар. Сиртэн хостонор туһалаах баайдары ылыы, кинилэр бэйэ сирдэрэ аҕыйаанар, улам ыараан иһэллэр. Социалистическай биирдэ үлэлэһиилээх киэҥ государстволарыгар үлэһит илии тиийбэт. Үгүс дойдулар инники ардыларыгар социалистическай аттарыы ылахтара ситэ туһанылыбаттар. Нэһилиэнньэ аһылык уонна промышленнай табаардарга наадыйыыта өссө даҕаны толору быһаарыллыбат.

Софияҕа буолбут сессияҕа баар проблемалары быһаарыы суолларын быһаарымнаар. Бастатан туран, экономика сайдыытын интенсивнэй ыһыматын туһаныыта социалистическай дойдулар холбоһуннаах үлэлэһиилэрин ылахтарын «эбиэрии ылыы» сорута турда. Хаһаайыстыбаны экономиялаах дьаһалыыр наада. Холобур, ЭХКС дойдуларыгар энергория сурсалары экономиялааһын ангардас 1 бырыһыана сылга 25 мөлүйүөн тонна условнай оттугу биэрэр. Улахан суолталаах научнай-техническэй прогреһы түргэтэтии, социалистическай дойдулар министерстволарын, ведомстволарын уонна предприятиеларын икки ардыларыгар быһаччы сибээстэһиилэри сайыннарыы ылар. ССКП XXVI съеһигэр Л. И. Брежнев бэлиэтээбитин курдук, хаһаайыннааһын бастыҥ опытын үөрэтии уонна киэҥник туһаныы биллэр-көстөр резервэ буолар.

Софиятааҕы сессия социалистическай тутул уонна норуоттар икки ардыларынааҕы сыһыаннаһыылар саҥа көрүҥнэрин мөккүөрэ суох ордуктарын туһанан, ЭХКС дойдулара саҥа уон сылга эрэллээхтик киирбиттэрин итэҕэтиилээхтик көрдөрдө.

Т. КУДРЯВЦЕВ.
(ССТА).

Ааҕыҥ, саҥа кинигэлэр

БИБЛИОГРАФИЧЕСКАЙ ПОСОБИЕЛАР

Макаренко Г. А., Григорьева В. Г. Книгу— в помощь специалисту сельскохозяйственного производства: Указ. лит. за 1978 г. (Сост. Макаренко Г. А., Григорьева В. Г. —М. :Колос, 1979. —179 с. —(Всесоюзная Акад. с-х наук им. В. И. Ленина. ЦНСХБ).

Макаренко Г. А., Григорьева В. Г. Новое в сельскохозяйственной науке и практике: Аннотированный указ. лит. за 1978 г. (Сост. Макаренко Г. А., Григорьева В. Г. —М. :Колос, 1979. —168 с. —(Всесоюзная Акад. с-х. наук им. В. И. Ленина. ЦНСХБ).

Что читать дальше по истории... Кн. закладки с мемуарной и худож. лит. Вып. 23—24. —М. :Книга, 1979. —30 с.

ФИЛОЛОГИЧЕСКАЙ НАУКАЛАР

Локшина С. М. Краткий словарь иностранных слов (Сост. С. М. Локшина. —6-е изд., стереотип. —М. :Рус. яз. 1979. —352 с.

Лисовская О. А., Петров В. Г. Особенности творч. пути художника. —М. :Искусство, 1979. —175 с., ил.

«Советскай Таймыр» хаһыат бэриэһигэр Үһүк Хоту сир норуоттарын национальнай многоборьеҕа үпс буолбут аһаҕас куоталаһыылары сотору тутта полярнай эргимэ тэбииэтэ Дудинка куорат буолан аасты.

Үрдүк түмүктэр многоборье биир саамай үлэһит ааҕыйы тэҥи—нааргаларга көтүү ыстаныыга көрдөрүлүннүлэр. Туундара удьуор олохтоохторун кыттара Дудинкатааҕы интернат-оскуола үөрэнээччитэ Юрий Левицкай 166 наартаны көтүү кыайда. Онон кини куоталаһыыга абсолютнай чемпионунан буолла.

Снимокка: Хоту сир норуоттарын национальнай многоборьеларыгар абсолютнай чемпион Юрий Левицкай (хаҥас); нааргалары көтүү ыстаныы.

(ССТА фотохрониката).

Оройуон чулуу спортсменнара

ААППЫТЫН ААТТАТА ТУРААР

Улан Удэҕэ буолбут дойду эдэр тустууга быйылгы чемпионатыгар Дьокуускай тустуук түһэрбит Павел Пинигин уонна Александр Гоголев Украина сүүмэрдэммит хамаандатыгар киирсэн кыайыыга таксыбыттара.

А. Гоголев спортивнай суолун үгүстэр билбэт буолуохтаахтар.

Дьокуускай атыыска үөрэнэ сырыттаҕына, уолчааны тренер М. Е. Захаров билэнэн көрөн, секциятыгар аҕалбыта. Онон Саша тустууга сүрэхтэнии оскуолатын бүтэрүттэн саҕалаабыта. Сотору кини Д. П. Корнилов киирбитэ. 1978 сыллаахха, оскуола кылааһын бүтэрэригэр, Майаҕа буолбут Н. Н. Тарскай бириэһигэр 45 кг ыйааһыннаахтарга уолаттарга чемпионнаан, улахан кэскиллээх бастакы бэчээккэ кыайыытын ситистэ. Ол сыл Харьковтааҕы тыа хаһаайыстыбатын институтугар инженер-механик идэтигэр үөрэнэ киирбитэ. Онно тренер Виктор Григорьевич Баан салалтатынан тустуу искусствотыгар дьаныһан үөрэммитэ.

Тыа сирин спортсменнарын Запорожье куоракка ыытыллыбыт турнирыгар 48 кг диэри ыйааһыннаах дойду эдэрдэригэр бэйэтин чемпионун Петр Христофоровы кыайан кииниэ маастарга кандидат таксыбыта. Оттон 1970 сыл саҥатыгар Киев куорат герой—арсеналецтар бириэстэрин иһин Бүтүн Союзтааҕы турнирга чемпионнаан, 18 гар ССРС спордун маастарын аатын ылбыта. Быйыл саас Донецкайга Украина чемпионатыгар эрэллээхтик бэсэлээн, республика сүүмэрдэммит хамаандатыгар киирбитэ. Онон биир дойдулаахпыт П. Пинигин кытта биирдэ эрчиллэр чаассылааммыта. Павелтан элбэх сүбэ-аманы ылбытын билиннэн махтана, дириҥ истиҥтик кэпсиир.

Кэстэрүн курдук, сылтан сыл ахсын Саша ситиһиилэрэ үүнэн иһэллэр.

Дойду чемпионатыгар Александр бэйэтин эргиирдээх кыайыыта, толору туһаҕан быһыылаахтык түһүүнэ. Бастатан, кини эргэттигэргэ Азербайджан, Узбекистан бөҕөстөрүн кэрбэлиир туһаҕа «мельницанан» ырааһырар тургутлаабыта. Үһүс сыыһата барааһан, аан дойду чемпиона С. Корнилаевка хоттордо. Бэһис эргиирдэ билиннээх тустуук Г. Христофоровы күүстээх утарсыыны оҥордо. Онно кини опыта суоҕа таайан, баара эрэ биир баллынан сабырыйтарда. Маннык улахан түбүгэҕэ бастакы холонуутугар ахсыс миэстэ—эдэр бөҕөскө куһаҕана суох түмүк. Кэбүөргэ Александр, ССРС үтүөлээх тренерэ Д. П. Корнилов бэлиэтээбитин курдук, кыахтаах да куттамматах, эрэллээхтик, толкуйдаан тустар уратылаах хаачыстыбалара үүнэн иһэр тустуук кэскиллээҕин көрдөрөллөр. Үөрэбит сааһын аһаҕа бэйэрин, «кочерга», «акхат», «мельница» курдук албастары таптаан тутар уонна эттүүр сөбүлүүр.

Бу күннэргэ Харьковтааҕы институт иккис куурсун студена, эдэр бөҕөс А. Гоголев ахтылааннаах Дьокуускайга сылдьар. Онон үгүскэ тэриллибиэ эрэ, Чурапчы спортивнай оскуолатыттан үүнэн тахсыбыт олимпиецтар туйахтарын хотоһоочнылар ситэлэрэнэр Дьокуускай Чурапчыта А. Гоголев аата өссө да иһиллэ турарыгар баҕарабыт.

Д. ЭВЕРСТОВ,
хаһыат общ. корр.

Суһал сигнал

ОҔУСТАНАРБЫТ ЭРЭ ХААЛЛА

Малдьаххы — оройуон биир ыраах учаастага. Манна сайынҥы суол иэс куһаҕан буолан олохтоохтор улаханнык эрэйдэнэллэр, ыл-хамнас даҕаны итэктэнэрэ элбэх. Олохтоох нэһилиэнньэ ыаһаҕыта итиннэ эрэ бүппэт. Малдьаххыга телефоннут линията, хас да сырга оскуолба сууллан, сибээстэн быстыбыта ыраата. ЛТЦ салалтата сорохор, совхоз киһи биэрбэт диэн ааттаан, эбэтэр сир тоҥугар сиэтэн, оромуонналабатара. Калинин кэтэнэрэр олох да аккаастаналлар. Онон ити саллан тириэтиҕинэ, Дьокуускайга айанньыырга куһаҕадыбыт. Онуоха үксүгэр тракторынан сылдьабыт. Тракторбыт сэбүс-сэротаах, алдьанар-кээмтэрэ үгүс. Алдьаҕай ааргараах диэбиттэ дылы, аны бытукта бытыгар сэппээс чаас кистэн биэрбэт. Совхоз механига «туруоран кэбиһиэ» диэн бэрт холкутук этэр.

Радиона малдьаххылар эмиэ истибэппит. Эгэ телевизор диэн кэлиэ дуо? Быйыл саас радиолаабыппыт эрэри, электроэнергия уонтуулары хонукка быстар буолан, эмиэ атын эрэй. Уонтут линията Мугудайтан кэлэр. Онон энергия быһынаҕына, бэйэбит совхозпут билбэккэ хаалар. Дизеллээх этибит. Онтубут да бэрт хаарбах. Инженергэ этэн көрдөххө, «хайа барыар диэри үлэлэтиҥ» диэн буолар. Ол эрэри төһө да иһэ хайдарынан үлэлэтэрбэ, бөһүөлэги кыайан хаачыйбат тэрил.

Дьэ, итинник балаһыанньаҕа олоробут. Кыһаҕаны талан этэххэ, киһи ыарыйдаҕына, доктору тардыттараҕына, чороҥ соҕотох тракторбытын оҥко ыыллахтарына, үс көстөөх Дьокуускайга аны оҕустаах сырҕанан эрэ ыытарбыт хаалла.

Биһиги кыһалҕабытын ким быһаарыаҕай?

Г. ЛУКОВЦЕВ,
бирисадьыыр.

Редакторы солбуйааччы С. Н. ЧИЧИГИНАРОВ.

Районо, профсоюз райкома, Баасы орто оскуолатын коллектива учууталлар Евдокия Ильинична, Юрий Петрович Борисовтарга кыыстара таптыыр кыыстара

ВЕРОНИКА

ыарахан ыалдьан өлбүтүнэн дириҥ кутурҕаннарын тиэрдэллэр.

БИҺИГИ ААДЫРЫСПЫТ: почтовай индекс 678700. Чурапчы с., Карл Маркс уул., 12, ТЕЛЕФОННАРБЫТ: редактор—21-385, отделлар—
«Саҥа олох» («Новая жизнь»)— орган Чурапчинского райкома КПСС и ...